

Reformní pedagogika (1900 – 1939)

- Období začátku 20. století s těžištěm ve 20. a 30. letech (od volné školy 20. let k reformě školy let 30.)
- Reformní pedagogika jako celosvětový jev, hnutí bylo mezinárodní, svým cílem přesahovalo hranice jednotlivých zemí

- **progresivismus** v anglosaských zemích
- **aktivismus** v Itálii
- **reformismus** v německy mluvících zemích
- **nová výchova** ve frankofonním světě (Hnutí nových škol)

- Požadavek především změnit školu, ale také životní styl
- Snaha nabídnout světu lepší společnost a školu, kritika tradiční školy
- Pedocentrismus jako základní orientace výchovy, centrem je dítě, nikoli učivo, přirozený vývoj, vlastní plán
- Změny byly omezeny pouze na základní školu (s několika výjimkami)
- Výchozí idea: volná škola (J. J. Rousseau)
- Princip globalizmu (jev jako celek), proti atomizaci učiva
- Princip individualizace – každý má jiné možnosti
- Princip diferenciacie – kvalitativní (osnovy odstupňované podle nadání), kvantitativní (podle množství učiva)
- Princip samostatnosti a aktivity (výchozí je úkol, nikoli čas, členění látky na dílčí úkoly, ověření správnosti postupu)
- Projektová metoda, projektové vyučování, činná a pracovní škola – jasný cíl, odpovědnost za proces i výsledek řešení

Vývoj ve světě

Někteří hlavní představitelé reformní pedagogiky:

Cecil Reddie, Abbotsholme, Anglie (1889)

Švédka Ellen Keyová, Století dítěte (1900)

Gustav Wyneken (1906) Wickersdorf

Maria Montessoriová (1907) Řím, Dům dětí

Ovide Decroly (1907) Brusel – životné vyučování, životní etapy

Paul Geheeb (1910) Odenwaldská škola

Rudolf Steiner (1919) Stuttgart

Helen Parkhurstová (1919) Dalton, USA

Carleton W. Washburne, winnetská soustava

Celestin Freinet (1920) moderní škola

A.S. Neill (1924) Sumerhill school

Peter Petersen (1927) Jena plan

John Dewey (1859 – 1952), pracovní škola, progresivní výchova

Vývoj u nás ve dvou etapách:

1918 – vznik samostatného Československa

Na počátku 20. století vzniklo tolik myšlenkových proudů a bylo realizováno tolik nápadů, že není lehké rozdělit je tak, aby toto třídění obsahovalo přesnou a zároveň úplnou informaci o této době plné pedagogického entusiasmu.

1920 – 1. učitelský sjezd v Praze – učitelé se shodli na požadavku svobody dítěte i učitele a jeho pedagogické činnosti.

I. 20. léta 20. století – romanticky orientovaný proud, osobité školní pokusy:

požadavek – svoboda, samostatnost, tvořivost, spontaneita dítěte

F. Bakule – Malá Skála u Turnova 1902-1913, žákovská samospráva, volná kázeň, učení v přírodě, mravní a estetická výchova, prožitky a dobrý vztah s učitelem

B. Hrejsová – Strážnice, 1918 – 1930, cestování po kraji, malování, psaní volných textů, vytváření vztahu k rodnému kraji, projekty

F. Mužík – Praha 1921 – 1924, přirozené chování, zaujetí nabídkou témat, sbírky přírodnin, vyučování bez pevného rozvrhu hodin v myšlenkově logicky sestavených blocích

E. Štorch – Dětská farma, 1926 – 1930 Praha. Škola v přírodě – pracovní, mravní a občanská výchova, archeologie, tělesná výchova, eubiotika.

J. Bartoň – 1910 – 1925 Brno-Husovice. Dívčí škola, podle hesla Blíž k dítěti. Diskuse, přátelský vztah, žákovská samospráva a spolupráce s rodiči, systém poznání a jemu odpovídajících činnů.

F. Krch, L. Havránek a L. Švarc – Krnsko, Mladá Boleslav 1919 – 1924. Sirotčinec, škola v zámečku v přírodním prostředí (vzor Abbotsholme), celodenní výchovný systém s internátní výchovou. Estetická výchova a kultivace citů, mravní výchova. Tvořivá hra, přecházející ve vážnou činnost s individuálními prvky.

(Spontánní samostatné pedagogické pokusy, improvizace, hledání, nadšení. Chyběla koordinace činnosti a vědeckost pokusů byla nahrazována silným citovým nábojem a romantic-

kými představami. Malý vliv na praxi české školy, protože nedošlo ke zobecnění, výzkumu třídění poznatků a učitelé nezanechali podklady, a návody použitelné v praxi - námaha učitelů neodpovídala výsledkům).

II. Snahy o vědecky založenou reformu celého školství, převládly ve 30. letech

Snahy o reformu školy, nová kvalita pedagogických pokusů – prosazení vědeckých základů pedagogiky.

Pražské křídlo reformní pedagogiky v čele s Václavem Příhodou.

Brněnské křídlo vedené prof. Otokarem Chlupem.

Školy pokusné (ověřování Příhodových návrhů, příprava nových učebnic, osnov a pomůcek)

Školy reformní (jejich vliv už nebyl tak výrazný, novoty osvědčené na pokusných školách se měly ověřovat na školách reformních)

Plán školské reformy:

Zlepšit život celé společnosti

Racionalizace školského systému

- **jednotná škola, třístupňová** (Obecná, kolenium, atheneum)

- **pracovní škola**

- **společenská škola**

Vnitřní motivace k učení,

metody podporující samočinnost žáků,

problémové vyučování,

daltonský plán,

projektové vyučování.

Výchova k samostatnosti,

žakovská samospráva,

společné řešení problémů školy,

školní časopisy, exkurze,

individuální vyučování (respekt k potřebám jedince) kolektivní výchova (sociální výchova).

Po osvobození 1945 se aktivizovala řada předválečných pokusných škol.

Pro léta 1945-50 byl vypracován Organizační plán výzkumných škol:

1. od hry k práci

2. od globalizace ke kategorizaci a analýze (celistvost a jednotnost – nezadávat žákům části nebo prvky jevu, ale jev jako celek, aby žáky zaujal a dával učení smysl. To je ve shodě s vývojem dítěte, kdy směřuje od vnímání celku k jednotlivostem.

3. rozvoj pracovní tvořivosti a samostatnosti

S postupným politickým prosazováním KSČ byly omezovány možnosti realizovat návrhy Příhody Komise pro pokusné školství a objevovalo se hodnocení reformní pedagogiky jako nepřátelské ideologie a buržoazních přežitků. To vyvrcholilo po r. 1948, vznik jednotné nediferencované školy, odklon od domácích tradic a izolace od zahraničních myšlenkových proudů. Mnoho školských reforem (1948,53 a 60 – 1., 2. a 3. školský zákon, sjezdy a usnesení, 1976 –Další rozvoj čl. v.v.soustavy).

60. a 70. léta: antipedagogika (heslo Pryč se školou). Hnutí je možno chápat jako radikální řešení školské reformy (odškolnění, I. Illich).

70. léta –vývoj v zahraničí (zájem a iniciativy skupin, jednotlivců nespokojených s místními poměry – pestrá paleta škol: cestující, školy bez stěn, škola 21. století, mezinárodní školy....) Vznik alternativních škol.

90. léta – vývoj u nás:

Pojem alternativní – odborná a laická veřejnost

1. odborná přednášková činnost odborníků mimo centra, v regionech, nezájem úřadů a vlny nadšení „zdola“

2. publikační činnost, monografie, recenze, konference, novinové články, časopisy (Učitelství, Ratolest, Nezávislá revue pro v. a v.) kvalita příspěvků velmi rozdílná podle orientace autorů

3. Zahraniční iniciativa – přednášková činnost zahraničních odborníků, často Čechů původem. Největší rozmach a cílevědomé informování o waldorfské pedagogice, až do té míry, že pojem alternativní byl ztotožňován s pojmem waldorfského hnutí. Založení Evropského fora pro svobodu ve vzdělávání a její české pobočky v r. 1991.

4. Působení občanských a profesních iniciativ a sdružení (PAU, NEMES, asociace ředitelů základ. školství), vliv jednotlivců (Kašová, Kotal, Hausenblas, Červenka, Nováčková, Havlíková), práce jednotlivých škol (Obříství, Řeznovice, Jílové u Prahy Soukromá speciální škola Komenského v Praze).

-Školy, které změny realizovaly prostřednictvím učitelů-jednotlivců,

-školy, které se pokoušely změnit jako celek

-a školy, které realizovaly změny v rámci státem schválených experimentů (montessori, waldorf, postupně domácí škola).